

СЛОВО НАСТАВНИКА

УДК 681.513.8:341.321.4

ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПТУ САМООРГАНІЗАЦІЇ ПРИ АНАЛІЗІ ГЕНЕЗИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Борюшкіна О.В., канд. соц. наук, доцент, Державний
біотехнологічний університет*

Роль самоорганізації у становленні громадянського суспільства є актуальним питанням в контексті сучасних досліджень. Громадянське суспільство трактується як складна й багатогранна система, яка виходить за межі традиційних державних, ринкових і приватних відносин, організована на засадах добровільних асоціацій та об'єднань. Громадянське суспільство часто описується як практика солідарного життя, що втілюється через публічні взаємодії й комунікації поза межами офіційних структур.

Незважаючи на зростаючий інтерес до дослідження громадянського суспільства, його вивчення залишається фрагментарним. Соціологи відзначають низький рівень громадянської активності в Україні, що свідчить про недостатній розвиток громадянської свідомості. Водночас відсутнє єдине бачення цього феномена, що ускладнює процес його вивчення та сприяє появі протиріч у трактуванні та розвитку громадянського суспільства.

Українське суспільство має власні соціокультурні особливості, що впливають на його розвиток. Зокрема, процес переходу від традиційного суспільства до сучасного відбувається шляхом зміни соціальних структур. Якщо раніше домінували централізовані та ієрархічні структури, то сучасні суспільства характеризуються децентралізацією, демократизацією й індивідуалізацією. Ці зміни роблять соціальний порядок більш гнучким і мінливим, що ставить перед суспільством виклики у вигляді невизначеності й необхідності адаптації до змін.

Сучасні суспільства відрізняються різним ступенем розвитку самоорганізації. Наприклад, в авторитарних і тоталітарних режимах існує жорстка організація соціального порядку, тоді як демократичні суспільства мають високий рівень самоорганізації. Це є ключовою передумовою для встановлення істинної демократії. Самоорганізація передбачає, що соціальний порядок виникає спонтанно, без прямого зовнішнього впливу, що дозволяє індивідам та групам брати участь у формуванні соціальних структур.

Функціонування громадянського суспільства базується на процесах самоорганізації, які дозволяють створювати та підтримувати соціальні інститути. Ці інститути відрізняються від організованих державою тим, що їхні цілі та завдання формуються самими членами цих організацій, а не зовнішніми силами. Втрата самоорганізації та заміна її зовнішнім впливом може призвести до створення псевдогромадянського суспільства, яке тільки виглядає демократичним.

Таким чином, самоорганізація є ключовим елементом розвитку громадянського суспільства і демократії. Вона дозволяє громадянам активно брати участь у процесах прийняття рішень і формуванні суспільних структур. Однак важливо зазначити, що не всі форми самоорганізації є позитивними. Громадянське суспільство повинно сприяти свободі особистості та її духовному розвитку, тоді як організації, що пропагують насильство або порушують правові норми, не можуть вважатися його частиною.

Тому розвиток демократії в Україні вимагає підтримки самоорганізаційних процесів, що забезпечують участь громадян у формуванні соціальної реальності. Громадянське суспільство, побудоване на принципах самоорганізації, сприятиме розкриттю потенціалу суспільства та підвищенню його рівня демократії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко Л. Соціальні зміни у дзеркалі самоорганізаційного моделювання //Вісник Національної академії наук України. – 2002. – №. 9. – 22–28.
2. Воронянський О. В. . Національний суверенітет: український вимір в контексті світової політичної думки. Харків: «Міськдрук», ХНТУСГ імені Петра Василенка; ХНУБА, 2017. 284
3. Воронянський О. В. Евристичний потенціал концепту «глибинна держава» в політологічній аналітиці //Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. – 2021. – Т. 2. – №. 21. – 15–26.
4. Ївженко Ю. Формування у студентської молоді почуття громадянськості в молодіжних громадських організаціях : дис. канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія та методика виховання» ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Київ, 2017. 280
5. Нечитайло І. Системно–кодова концепція взаємодії суспільства та освіти : дис. докт. соціол. наук : 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології». Харків, 2017. с.452
6. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні / за наук. ред. О. Резніка. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. С.288.
7. Степаненко В. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ : Інститут соціології НАНУ, 2015. с.240